

27 Afstemming (15) Vertragen en versnellen, krimpen en uitdijen

In gesprek met Robert Pirsig, Arnold Cornelis, Hartmut Rosa, Pascal Mercier en een paar vriendinnen (met een waardevolle aanvulling van Sybe Dijkstra)

Harrie Regtering¹

03082023

Dit is een aflevering voor realisten met gevoel voor het idee . Zoals uitgedrukt in het gedicht hiernaast dat een vriend opstuurt. Maanden later wordt het 's avonds op de klassieke radio herhaald in een programma met voedsel voor de geest. In de afgelopen vijf decennia zullen wel meer mensen juist dit gedicht op de een of andere manier onder ogen – of via de radio in de oren – hebben gekregen. De zoon van de acrobatiektrainer (aflevering 13) kent het waarschijnlijk niet, maar maakt in de heelheidservaring van de zonsondergang precies zoiets mee. De dichter ongetwijfeld ook, dit veelzeggende gedicht komt met 'doorleefd taalgebruik' tot stand². Er spreekt menselijke waardigheid en geestelijke weerbaarheid in een bepaald tijdperk uit. In alle tijden van onderdrukking, maatschappelijke ontwrichting of slinkende vrijheid (*Het einde der tijden*) is de beschaving lastig overeind te houden. Hebben het niveau van menselijkheid (elkaar voor gevaar kunnen behoeden en vrede, autonomie en verbinding, ontwikkelmogelijkheden) en de slimme ziel met elkaar te maken?

Want alles is fragment (Salomon Zeitscheck)

Al door het zeggen van het woord
Deelt men, scheidt men en schendt
Het al omvattende, dat men niet kent,
Dat ik aanwezig weet, of alleen maar vermoed,
Dat ik niet uitspreken kan en toch uitspreken moet,
Dat mij beheerst, dat mij te luisteren gebiedt,
En als ik zoek en luister, dan vind ik het niet.
Een troost blijft:

Er is in ieder woord een woord,
Dat tot het onuitspreekbare behoort;
Er is in ieder deel een deel
Van het ondeelbare geheel,
Gelijk in elke kus, hoe kort,
Het hele leven meegegeven wordt.

Gedicht van Salomon Zeitscheck
Uit: Abel Herzberg, *Drie rode rozen* (1975).

De ziel is net als klederdracht in onbruik geraakt. Nou schijnt een fotograaf inmiddels klederdracht een ander gezicht te geven, waardoor mensen er weer belangstelling voor hebben, dus wellicht lukt dat met de slimme ziel ook. Iemand vraagt zich wellicht af of er een of andere bijzondere kracht in of onder de slimme ziel zit. Misschien volstaat als antwoord dat de ziel gewoon het stoffelijk niet te bepalen beginsel is van mens zijn³. Dat is een aanname en die aanname is zeker geen mainstream. Maar met die aanname kun je kiezen. In dit geval voor de opvatting van Aristoteles: de ziel is goed begrepen *de vorm* van mens-zijn (zie bijlage). Daarvan blijven we de vermogens (dynamis) slechts vermoeden aan de hand van de werkingen (energeia) waaraan die ziel uitvoering geeft. Alleen samen kunnen mensen de vorm van mens zijn realiseren. In welke configuratie of konstellatie dan ook. Maar altijd met de opdracht om de vorm en inhoud van al het andere dat er is zoals het er is, te doorgronden. Door de eigen vorm en inhoud realiseert de mens de eigen potentie en van al het andere. In *De Anima* zegt Aristoteles daarom als samenvatting (III, 8) dat in een bepaald opzicht de ziel alle bestaande dingen is. De potentie van die vormen is misschien net zo oneindig als het heelal. Wellicht een oneindige taak. Ieder mens die in het midden van de taal staat krijgt die taak al mee – de ziel mag dan stoffelijk niet te bepalen zijn, er is heel veel over geschreven (een ander soort materialisering) zoals in dit geval in Gadamer (*Wahrheit und Methode*, 1960, 434).

¹ regte061@planet.nl; www.watknietbegrijp.nl

² Zie A. Middeldorp in *Kritisch lexicon van de moderne Nederlandse literatuur*, augustus 1987 (dnbl)

³ Voor zover mens zijn ook een lichaam zijn is, is er wel deels sprake van stoffelijk te bepalen.

Met alle generaties mensen en culturen tot nog toe zijn we gekomen waar we nu zijn. Nog steeds onvolmaakt strevend naar perfectie – de ten dele gerealiseerde potentie van onze vorm. Door alle gerealiseerde werkingen zijn we al heel rijk, zonder de ogen te sluiten voor het verwoestende misbruik van dat vermogen. Of de balans naar de ene of andere kant doorslaat doet er even niet toe. Steeds weer brengt de soort voortreffelijke individuen, ‘de sterren’, in collectieven voort. In wiens hoofd wij, anderen, kunnen rondlopen. In de wiskundige formule of het wetenschappelijk inzicht, in de filosofische verhandeling of de compositie, in gedicht, schilderij, roman, film, toneelstuk, dans, presentatie, podcast of wat dan ook als resultaat van die voortreffelijkheid⁴. En dan zijn er een treetje lager degenen die in hun vakgebied ‘gewoon het beste’ willen én tot stand brengen. De voortreffelijken en de besten raken ergens iets wat we het sublieme noemen. Dat als woord al iets uitzonderlijks is. Een voorbeeld komt tijdens de lunch en tijdens het filosofieclubje (aflevering) ter sprake: Charlotte Caspers – die moeiteloos een vervalser kan zijn van Rembrandt tot Van Gogh en dan nog de waardering van de kunstkenner zou krijgen. Omdat ze met eindeloos geduld nagaat hoe de ‘voortreffelijke’ schilder het doek maakt en zij het precies zo kan namaken. Ze kopieert niet, ze reconstrueert met een hoog niveau van perfectie. Wat doet het met je eigen ziel die ook zelf kunst wil maken om langere tijd, die nodig is voor de reconstructie, zo dicht in de buurt te zijn van een voortreffelijke kunstenaar?⁵ Hoe zit dat bij ons, als we in de buurt zijn van onze eigen ‘sterren’?

Wat daar in de schilderkunst gebeurt moet uitgelegd worden, gedocumenteerd, gefilmd, verteld, toegelicht worden. Net als dat kunstwerk of het nieuwe werk van een kunstenaar als Caspers dat invloeden verradert van bijvoorbeeld Jheronimus Bosch wiens werk zij heeft gereconstrueerd, is alles wat wij denken, spreken en schrijven te beschouwen als uitdrukking van de vorm van mens zijn. Alles wat wij niet gedacht, gesproken of geschreven – in het algemeen uitgedrukt in media – krijgen ook. Want gek genoeg horen we dat wel of spreken we dankzij de vorm van mens zijn dankzij dat verschil tussen potentie en werking daar wel over. We hebben een ‘tweede’ taal waarmee dichters en prozaschrijvers het niet gedachte of geschrevene uitdrukken en elke schilder het beeld dat zij ziet. Elke streek van het penseel, elk woord in het gedicht moet goed zijn, de volmaaktheid benaderen.

Lees het gedicht nog eens. De mens schept op vele niveaus van ‘zijn’ zijn eigen mythe en magie en probeert die vervolgens te realiseren: wil het woord in het woord vinden, wil het deel als deel van een geheel zien. Al doende schept hij zijn eigen raadsels en formuleert gewone vragen als: bestaat God?, is er leven na de dood? is het heelal oneindig? bestaan draken of buitenaardse wezens?⁶

Onze slimme ziel (of rugzak, om een metafoor te gebruiken) kan de afstand tot de voortreffelijken of tot ‘de besten’ een trapje lager ‘meten’ en er een gevoel voor krijgen wat er potentieel allemaal nog meer te realiseren is. Zo werken we in de eigen slimme ziel aan het eigen ritme en de eigen maat in de afstemming. Leren we de ruimte waarin we ons bewegen (fysiek, sociaal, kunst etc., ‘het omringende’) te laten krimpen of uitdijen, de tijd die je besteedt aan handelingen in die ruimte te vertragen of te versnellen. Met de schilderkunst dijt mijn ruimte uit, met de Preludes van Rachmaninoff vertraagt het schrijven net als met lezen en overdenken van het gelezene.

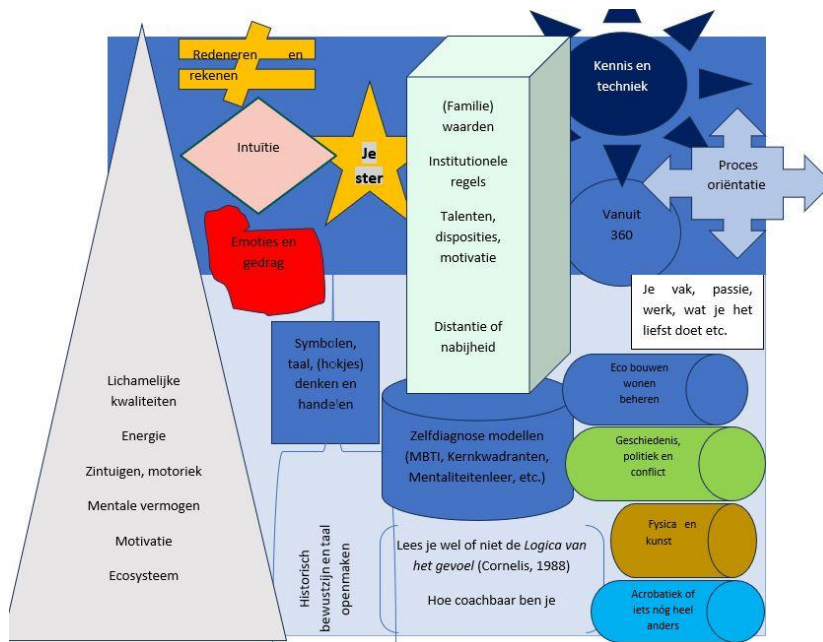
Kennelijk slaan wij mensen ideeën op omtrent mens-zijn (zoals Aristoteles’ idee van de ziel als de vorm van mens zijn) die ons lange duurzame lijnen houvast verschaffen voor het afstemmen van onze relaties (met de wereld, objecten, anderen, onszelf). Je kunt die ideeën en alle scheppingen in

⁴ Zit Roman Krznaric *The Good Ancestor* (2020) op dezelfde lijn? Dat bespreek ik nog met Shirine Moerkerken

⁵ https://www.npostart.nl/charlotte-caspers/14-08-2021/AT_300002456 Caspers vertelt daarin ook dat ze in het werk dat ze wil maken soms achterloopt. Ze ziet de schilderijen die ze wil maken al voor zich. Soms komt het zelfs zo ver dat ze alweer vervallen omdat ze nieuwe ideeën krijgt. Het is alsof ze ze al gemaakt heeft en zij blijft daarom de enige die die werken heeft gezien. In haar slimme ziel volgens mij.

⁶ Zie 27 Afstemming (16) De slimme ziel draagt het raadsel van het leven

het kielzog daarvan gebruiken voor wat in het Duits zo mooi heet: ‘Selbstvergewisserung’. Vrij vertaald in deze reeks afleveringen van Afstemming: bekend zijn met de invulling van het model van

je eigen slimme ziel. Met Parsons gezegd: beseffen hoe het latency-system (socialisatie voor interne motivatie) in jouw geval werkt. Letterlijk binnentreden in ‘een verborgen staat’, een latentie of iets dat je met vertraging registreert (in digitale netwerken is latency een ping, een korte tijdvertraging).

Laadpalen voor mijn eigen interne motivatie, zoals onderstaande geselecteerde auteurs en boeken⁷, blijken achteraf een strekking te

hebben met heel veel overeenkomsten. Ze zijn diep verankerd in mijn slimme ziel en zijn daarin, net als Aristoteles’ zielsbegrip, ideeën die houvast bieden. Voor de goede orde: ik kies hier voor boeken, maar het kan van alles zijn – van muziek tot schilderijen, van andere levende wezens tot rotsformaties. Alles waarbij je kunt zeggen: ‘if this doesn’t rock your soul, you don’t have one’.

Het gewicht van de woorden (2020) van Pascal Mercier is eigenlijk – nu Mercier recent is overleden en ik ‘m voor de derde keer herlees – het eindboek van de leesbaarheid van de wereld voor zover dat mijn slimme ziel lukt⁸. De roman onderstreept mijn overtuiging dat de innerlijke taal niet de woorden *tussen* mensen spreekt maar de woorden *van de geest* (of de *ziel*) (2020, 94). Daarmee drukt Pascal Mercier net als Herzberg/Zeitcheck in het gedicht uit dat er in ieder woord een woord zit dat tot het onuitsprekbare behoort en in ieder deel een deel van het ondeelbare geheel. Dat houdt de hoop en het geloof in verbeterbaarheid in stand, zelfs voor wie leeft in een ‘geestloze’, door en door generationaliseerde en gefragmenteerde context. Als uiting van de geest is het geloofwaardig en evident in zijn eigen sfeer, tegelijk in de realiteit onbewijsbaar. Volkomen in overeenstemming met wat ieder van ons op zeker moment ervaart (voorbeelden in aflevering 13). Om die redenen blijven we vragen stellen die zich niet beperken tot antwoorden van het verstand of de pragmatische haalbaarheid in de realiteit alleen.

Als Merciers boek het eindboek is, wat zou er dan als een soort openingsboek van de leesbaarheid van de wereld kunnen gelden? Zo rond je dertigste kunnen zinnen als de volgende uit wat destijds al een cultboek was en dus door iedereen werd gelezen, ingemetseld raken in je slimme ziel.

‘My personal feeling is that this is how any further improvement of the world will be done: by individuals making Quality decisions, and that’s all’. (Robert Pirsig, *Zen and the art of motorcycle maintenance*, 1974, 352)

⁷ Colleges volgen en tentamen Cultuurfilosofie doen bij Ton Lemaire, betekent dat je hem blijft lezen tot aan zijn recentste boek (*Tegen de tijd*; met daarin ‘4. Onvolmaakt perfectionisme’, p. 26 of een daaraan voorafgaande als *Op vleugels van de ziel*). Samen werken met en boeken lezen van Jos Kessels laat eveneens diepe sporen na.

⁸ Zie ook hoofdstuk 1 Dubbellevens Angst en liefde in leven en fictie, met name I # [II] Fictie (vervolg)

'And the Quality, the *aretê* (voortreffelijkheid) he has fought so hard for, has sacrificed for, has *never* betrayed, but in all that time has never once understood, now makes itself clear to him and his soul is at rest (idem, 391)⁹

Je kunt erachter komen dat dat voor je zelf én voor je stiefzoon met wie je het nooit tot die ene dag dat je dat wel doet over Pirsigs *Zen and the art of motorcycle maintenance* (1974) gehad hebt, een onverwachte overeenkomstige leeservaring is. Tot en met die twee ingemetseld geraakte zinnen toe. Als verbetering gebeurt, gebeurt het door mensen die kwaliteitsbeslissingen nemen. Kwaliteit die uitdrukking is van voortreffelijkheid laat zich niet vooraf specificeren, maar komt naar je toe.

In het model van de slimme ziel staat ook een boek genoemd van Arnold Cornelis, *De logica van het gevoel*. Ooit aangeschaft op aanraden van een vriend en ter voorbereiding op een gesprek dat ik zou leiden tussen Cornelis en een zaal klanten van een organisatie adviesbureau. In de herinnering is Cornelis vooral een man die sigarenas morsend op zijn pak de oneliners aaneen rijgt zonder zich veel van de context aan te trekken. Hij was er en zond zijn boodschap de zaal in. Een kernstatement voor al zijn publiek was 'Je kunt nooit slimmer zijn dan het kennissysteem waarin je denkt. Als ik dat uitleg aan managers, neem ik een ruimtelijk voorbeeld en zeg ik: jij kunt nooit harder rijden dan de auto waarin je zit. En dat snappen ze meteen' (interview¹⁰). Daarmee liet hij ze nadenken over de grenzen van de stabiliteitslagen in de cultuur waarin gevoelens en emoties zich logisch kunnen nestelen.

Zijn redenering gaat als volgt. Het sociaal systeem (bekwaamheid in sociaal regelen, automatisering, strategiecycclus) is de transformatie van het natuurlijk systeem (geborgenheid, fysische causaliteit; feedback cyclus) dat daarom nog niet ophoudt te bestaan. Zo ook is het communicatieve systeem (inzicht in zelfsturing, spel, takebackcyclus) een transformatie van het sociaal systeem dat daarmee nieuwe eigenschappen verwerft. (Cornelis, 1988, 1993⁵, 730). Daarmee introduceert Cornelis eind jaren '80 in het Nederlands talig gebied een manier van socio cybernetisch denken over de volgende stap in het leren van de zelfsturing in een systeemlaag die er pas in aanleg is. Waarbij je 35 jaar later je kunt afvragen of de grote crises van dit moment niet er op wijzen dat die transformatie door de combinatie van sociaal regelen en slimme technologie nog steeds wordt geblokkeerd. In het beleid kunnen geen nieuwe kaders geschapen worden. We blijven in dezelfde auto zitten.

Daarom is het voorstel van een culturele paradigmawisseling door Hartmut Rosa in *Resonanz Eine Soziologie der Weltbeziehung* (2016, 725) bij zijn ontwerp van een getransformeerde en transformerende verhouding tot de wereld bruikbaar. Volgens zijn sociologische en filosofische totaalanalyse moet niet langer de *reikwijdte*, maar de *kwaliteit* van de verhouding tot de wereld maatstaf zijn van het politieke en individuele handelen. Met Pirsig zie je bij Rosa het belang van het kwaliteitscriterium. Pirsig wil omwille van de poëtische dimensie die maatstaf niet formuleren. Want daarmee komt kwaliteit in het taalgebruik terecht dat juist verlaten moet worden. Rosa kiest een andere weg. Niet de groei (toename) maar de vaardigheid en mogelijkheid tot *tonen van en in stand houden* (stabiliseren, zou je ook kunnen zeggen) van resonantieassen¹¹ drukt kwaliteit uit. Vervreemding (aan de kant subjecten) en verdinglijking (aan de kant van objecten) kunnen dan als seismografen dienen van kritiek. Gaat dat lukken zonder inzet van de slimme ziel die over de 'tweede taal' beschikt van weten wat dan kwaliteit is (zie het voorbeeld van Casper)? Staat afstemmen op wat kwaliteit dan is niet gelijk aan *instemmen* in dat register van de slimme ziel?

⁹ En ja, er is een defensie partner Aretê ('since 1976') op wiens website zowel Excellence als Quality prominente woorden zijn. 'World-class Science and Engineering Seafloor to Space'. Er kán ook wat goeds van komen.

¹⁰ www.tonnievanderzouwen.nl Niets zo praktisch als een goede theorie. Presentatie over De logica van het gevoel met interview. Is de logica van het gevoel iets anders dan 'een slimme ziel'?

¹¹ Verticaal (naar goden, mythen, kosmos), diagonaal (dingen) en horizontaal (familie)

Deze cultuurproducten van Pirsig, Cornelis, Rosa en Mercier, voortreffelijken en ‘de besten’, werken diep op het niveau van de woorden tussen mensen én op het niveau van de woorden van de innerlijke stem. In de woorden tussen mensen hebben ze een ruimtelijk effect – je leert er je vocabulaire mee inkrimpen en uitdijen. In de woorden van de innerlijke stem (woorden van de geest of de ziel) leer je er in de tijd mee te vertragen of te versnellen¹².

Kan de slimme ziel mee een rol spelen in de sprong die nodig is om uit actuele complexe probleemsituaties te komen. Met de culturele paradigmawisseling die daarbij nodig is? Op het niveau van het maatschappelijk systeem, in organisaties¹³ en in interacties?

De slimme ziel misstaat eigenlijk niet in elke adaptieve benadering van actieprocessen en van reflectief experimenterend leren, zoals bijvoorbeeld die van Eoyang (Kessener, te verschijnen)¹⁴. Die zijn al gericht op wat bij Pirsig en Cornelis nog te verwezenlijken systeemkenmerken en criteria waren en op Rosa’s kwaliteitsopvatting in een culturele paradigmawisseling die nog moeten dóórwerken om effectief te kunnen zijn. Komt het moeilijk te definiëren criterium van kwaliteit er niet op neer dat de slimme ziel zich vergewist (je weet het al) van het verschil tussen het vermogen en de werking van *de kwaliteit om mens te zijn*? Zo dat je weet wat je te doen staat om dat verschil steeds kleiner te maken.

Bijlage

De ziel volgens Aristoteles

Irrationeel		Rationeel				
<i>Vegetatief</i>	<i>Strevend</i>	<i>Berekenend</i>		<i>Theoretisch</i>		
Voedselopname, groei, voortplanting, beweging, zintuiglijke waarneming en verbeelding, begeerte	Beweegt de agent van binnenuit in de richting van het goede	De waarheid over dingen weten in zoverre als ze variabel zijn en het in ons vermogen ligt ze te veranderen, gebaseerd op:		De waarheid over dingen weten in zoverre ze niet anders (noodzakelijk) kunnen zijn, gebaseerd op:		
		Maken poësis	Handelen praxis	Demonstreren van eerste principes in bepaalde regio's	Ontdekken van eerste principes	Ontdekken en demonstreren vanuit eerste principes
Biologische functies	Morele deugden aretè	Vaardigheid technè	Praktische wijsheid phronèsis	Wetenschap epistēmè	Begrijpen nous	Wijsheid sophia

Ervaring

¹² Zie daartoe ook Cornelis, *De vertraagde tijd*, 1999 (het laatste boek voor zijn dood)

¹³ Sinds het grondwerk van Bernard Lievegoed gaat de ziel in de organisatie vakliteratuur in Nederland door diepe dalen en over grote hoogten. Met als actuele en gerespecteerde vertegenwoordiger nog Adriaan Bekman (zie Kessener en Van Oss, *Meer dan de som er delen*, 2019, 501)

¹⁴ Het model van de slimme ziel kan zelfs – in termen van Eoyang - zowel een container zijn, een verschil in kaart brengen als een verbinding zijn waartussen energie kan stromen (Container; Diversiteit; Exchange).

Waardevolle aanvulling van Sybe Dijkstra¹⁵

12082023

Dag Harrie,

Dat gedicht raakt! Je weet dat ik me af en toe bezighoud met die jeugdvriend, die een beroemde dichter is geworden, maar wiens gedichten een soort bezweringsformules lijken te bevatten waarachter je van alles aan gevoel vermoedt, maar dat, zo komt het op mij over, bijna angstvallig op die achtergrond wordt gehouden. Alsof de formules zwarte gaten zijn waarvan alleen een genie als Hawking kon postuleren dat niet álles erin verdwijnt, maar dat ze, nauwelijks waarneembaar, iets van hun binnenste via 'verdamping' prijsgeven. De beroemd geworden dichter ziet gedichten ook als denkgereedschap; ik zal er niet verder op ingaan, maar het komt mij voor dat deze vorm van denken iets niet beantwoordt, niet aan iets tegemoet komt wat in het gedicht dat je citeerde nu juist wel aangeroepen wordt. Het onuitspreekbare, dat hier gedeeld wordt, met dat zachte en indringende beeld van een kus waarin het hele leven wordt meegegeven.

Nu over Cornelis. Eerst even over het beeld dat je van hem geeft: sigarenas morsend, oneliners debiterend, dat herken ik, ik wil er alleen iets aan toevoegen. In de bijeenkomsten die ik heb meegemaakt begon het eigenlijk pas daarna. Niet zozeer in zijn lezing want dat was doceren, het tonen van de mogelijkheden tot herdefinitie die zijn denkkader bood, enigermate toegepast op het (beroeps/organisatie) veld van de toehoorders. Het aardigste was de vragenronde. Want daarbij moest Cornelis echt aan de bak. Daarin wilde hij je echt meenemen in zijn denkwijze en ging hij met de vragensteller de vragen en denkstappen na waardoor het vraagstuk uit het (alle aanwezigen bekende) veld plotseling zo kon worden gezien, en van ruimte kon worden voorzien, zoals blijkbaar niemand dat in relatie tot die vraagstukken ooit nog had gedaan. Het had iets magisch en het zette je aan tot het beter willen doorgronden van zijn filosofie, want zó wilde ik en wilden veel anderen ook wel kunnen omdenken. Het probleem van filosofen is de weerbarstige praktijk (zie ook De Sitter) die hun 'ware' (als ware het een wiskundig bewijs) analyse aan de kant van de weg laat liggen.

Maar het mooiste van Cornelis' denken breng jij ook naar voren, via de koppeling met Mercier, Rosa en Pirsig. In Cornelis kun je, als ik het wel heb, en misschien projecteer ik het erin, veel terugvinden van wat je van de andere auteurs aanhaalt. Cornelis was ook een systeemdenker en hij geeft redelijk technisch aandoende definities van begrippen als betekenis, kennis of zelfs geluk. Maar daaronder bevindt zich de mens als wezen op zoek naar verwerkelijking van zijn eigen ongekende verborgen programma, zoekend naar de signalen daarvan, van binnenuit, onder invloed staand van een verwarrende hoeveelheid pijnlijke signalen van de ontoereikendheid van ons sociale regelsysteem en het conflict tussen dat sociale regelsysteem en het natuurlijke systeem -waarvan we de bodem onder ons voelen hellen, kantelen. Hij heeft het over ons gevoel van waarheid, schoonheid en 'het goede in de externe wereld' en over gevoel als de meest abstracte vorm van kennis. Ik zie een sterk verband met de begrippen kwaliteit, de kwaliteit van de verhouding tot de wereld, vervreemding en het zich niet kunnen herkennen in de wereld, waarin 'het goede' afwezig lijkt. Koppel dit aan het wellicht nog niet kunnen en of durven herkennen van de signalen van ons eigen verborgen programma, en, als we dat al beter in de smiezen hebben, ons beperkte vermogen tot communicatie over onze 'sturingsbedoelingen' en onze vast nog beperkte durf daartoe, gegeven ook een situatie die jij zo treffend aanduidt als een waarin de ontwikkeling van de systeemlaag van de communicatieve zelfsturing wordt geblokkeerd.

Vanwege mijn voorliefde voor eenvoud voel ik me nader tot *De vertraagde tijd* aangetrokken dan tot *Logica van het gevoel*, misschien ook mede omdat de ongekende bron van ons verborgen programma en ons gevoel (een onscheidbare twee-eenheid) zoals ik het lees uiteindelijk de bron zal zijn voor ook een systeemomwenteling, al was het deze keer niet door een vulkaanuitbarsting van boosheid (revolutie), maar een Marianentrog van verdriet. Groeten!!

¹⁵ www.sybedijkstra.com